

HFMEA light: van zwaar- gewicht naar lichtgewicht

Door: I. van Um en D. Dingemans

Doel

De HFMEA of prospectieve risico-inventarisatie (PRI) is een methode om risico's in processen te identificeren, analyseren en beoordelen. Achterliggend doel is het verbeteren van de (patiënt)veiligheid. Het uitvoeren van een HFMEA-analyse in een ziekenhuis is vaak een enorme worsteling. De 'HFMEA light' methode geeft u handvatten voor een efficiëntere en effectievere uitvoering.

Uitgangspunten en benodigdheden

De uitgangspunten bij het ontwikkelen van deze 'light' methode zijn:

- een maximale tijdsduur van vier uur;
- gelijkwaardige input door alle deelnemers;
- alleen discussie als de standpunten ver uit elkaar liggen;
- de hoogste risico's als eerste uitwerken.

Benodigdheden zijn een metaplanbord, post-its en een aangepaste versie van het SAFER-werkblad (zie hieronder).

Werkwijze

HFMEA light bestaat uit de volgende stappen.

Stap 1: voorbereiding

- Bepalen van de *proceseigenaar*. Deze persoon is verantwoordelijk voor de uitvoering van de risicoanalyse en heeft de regie in het nemen van verbetermaatregelen.
- *Afbakenen en kiezen* van het proces. Waak ervoor het proces niet te omvangrijk te kiezen.
- Samenstellen van een *multidisciplinair team* en vastleggen van de rolverdeling van procesbegeleider en notulist.
- Opvragen van een *procesbeschrijving* van

het proces. Vaak zijn in het kwaliteitsmanagementsysteem bruikbare procesbeschrijvingen aanwezig. Indien geen procesbeschrijving aanwezig is, stellen proceseigenaar en procesbegeleider gezamenlijk een beschrijving op.

- *Aanpassen van het HFMEA-werkblad* zodat er ruimte is voor een risico-inschatting (kans * ernst) door alle leden van het multidisciplinaire team. Verder de kolommen in het werkblad aanpassen op basis van de te doorlopen stappen: processtap, faalwijze, oorzaken, risico-inschatting en verbetermaatregelen.
- Ontvangen '*memoryjogger*'. Alle deelnemers ontvangen voorafgaand aan de bijeenkomst een korte tekst met daarin informatie over de HFMEA-analyse. Hierin wordt in maximaal één A4 het waarom, wat en hoe van de HFMEA toegelicht. Ook is een aansprekend voorbeeld opgenomen.

Stap 2: uitvoering

De uitvoeringsfase is onderverdeeld in de introductie, de hoofdsessie en de afronding.

Introductie (30 min)

- *Afstemmen van de processtappen* in de procesbeschrijving met het team.
- Bepalen van de *prioriteiten* in de processtappen. Prioritering gebeurt door iedere deelnemer te vragen naar zijn/haar top-drie in risicovolle processtappen en dit te turven. De processtappen worden daarna in volgorde van prioriteit geplaatst en in deze volgorde behandeld.
- *Oefenen* van het voorbeeld van een HFMEA-analyse uit de memoryjogger met het team.

Hoofdsessie (120 min)

- De procesbegeleider start met de uitwerking van de door de groep *hoogst geprioriteerde processtap*.
- Bepalen van de *faalwijzen* voor de hoogst geprioriteerde processtap: wat kan er fout gaan? Een manier om dit te doen, is door het uitvoeren van een metaplan op bijvoorbeeld een flip-over, white board of met post-itblaadjes. De procesbegeleider ordent de input en de notulist neemt de informatie over in het aangepaste HFMEA-werkblad.
- Per faalwijze bepalen van de *oorzaken*. Dit kan op dezelfde manier als het bepalen van de faalwijzen, met bijvoorbeeld de post-its.
- Maken van een *inschatting van kans en ernst* voor alle oorzaken per faalmode. Het is belangrijk de deelnemers onafhankelijk van elkaar de inschatting te laten bepalen. Het advies hierbij is om een schaal van 1-10 te hanteren om beter onderscheidend te kunnen zijn. Noteer de resultaten van de individuele groepsleden in het aangepaste HFMEA-werkblad.
- Introduceren van de *discussieregel*: alleen als de beoordelingen van de kans of de ernst meer dan 4 punten uit elkaar liggen, volgt een korte discussie. De twee teamleden die de hoogste en de laagste waardering hebben gegeven, gaan gedurende 3 minuten met elkaar in discussie. Daarna hebben alle teamleden de mogelijkheid om hun inschatting op basis van de discussie aan te passen.
- Uitwerken van de *andere processtappen* op volgorde van prioriteit.

Afronding sessie (60 min)

- De procesbegeleider bepaalt de *top-tien* van hoogst geclassificeerde oorzaken op basis van het risicoprioriteitsgetal.
- Het team bepaalt alleen voor deze top-tien de *verbetermaatregelen*. Iedere deelnemer levert hiervoor input, bijvoorbeeld wederom door middel van post-its. Het is uiteindelijk aan de proceseigenaar om hier vervolgstappen op in te zetten.

Betrokkenen

Een multidisciplinair team voert de HFMEA licht uit, onder begeleiding van een procesbegeleider. De notulist noteert de informatie in het aangepaste werkblad. De proceseigenaar tot slot is verantwoordelijk voor de uitvoering van de risicoanalyse en heeft de regie in het nemen van verbetermaatregelen.

Context

Opdrachtgever is in veel gevallen de raad van bestuur. Het is van belang te starten met de meest risicovolle processen, de ‘zwarte pistes’ van de organisatie. Door medewerkers van verschillende afdelingen bij de risicoanalyse te betrekken, vindt direct veel kennisdelen plaats en worden best practices gedeeld.

Praktijkvoorbeeld

In een ziekenhuis is recentelijk het proces van medicijndelen op risico's geanalyseerd. Het multidisciplinaire team bestond uit een apotheker, een afdelingsoudste en een verpleegkundige. Als proces is gekozen voor het delen van medicijnen tijdens de avondronde. De keuze is op dit proces gevallen, omdat zich hierbij een aantal incidenten heeft voorgedaan. Ook zijn de gepercipieerde risico's hoger dan bij de overige deelrondes.

Geanalyseerde processtappen zijn bijvoorbeeld het bereiden van de medicijnen in de medicijnkamer en de identificatie van de patiënt voor het delen. De verbetermaatregelen die naar voren zijn gekomen zijn divers. Eén van de maatregelen is het kijken naar de werkverdeling tijdens deelrondes.

Informatie over de auteurs

Inge van Uum en **Diana Dingemans** zijn consultant bij het bedrijfskundig adviesbureau Q-Consult.